

jobban hiányolják az ilyenirányu segédeszközt. Az OMK tapasztalataiban bevált szókincset akarjuk átadni rendszerezett formában azon munkatársaink részére, akik a könyvtárosképző tanfolyamokon kívül a gyakorlatban még nem igen találkoztak különleges műszaki anyag /szabvány, szabadalom stb./ feldolgozásával.

Munkánk kiadása és folytatása nagy mértékben függ a hálózati könyvtárak munkatársainak igényeitől és véleményétől. Amennyiben szükségesnek látják a szótár további nyelveken való elkészítését, vagy újabb szempontokkal tudják munkánkat támogatni, kérjük észrevételeiket a lap szerkesztőségébe eljuttatni. Véleményük és az új meglátások, - a lehetőségek keretein belül - emelnék munkánk színvonalát és gyakorlati hasznát.

Csikely Ilona

- x - x - x -

A SZAKKÖNYVTÁROSI MUNKA ÖNVIZSGÁLATA.

A munkaversenyek eredményeinek kihirdetése után bizonyára minden könyvtárosban fokozódik az érdeklődés és az érzékenység a szakkönyvtárosi munka értékelésének szempontjai iránt. A "hivatalos" értékelés szempontjait és döntéseit valószínűleg sokan nem helyeslik, nem tartják igazságosnak, méltányosnak. Valóban: nem könnyű feladat szilárd alapot találni a könyvtárosi s különösképpen a szakkönyvtárosi munka értékeléséhez! Nagyon sok tényezőt, körülményt, tárgyi és személyi mozzanatot kell figyelembe venni, s ezeket valamiképpen közös nevezőre hozni. A könyvtárosi munka eredményei nehezen követhető, bonyolultan egymásba fonódó összetevőkből alakulnak ki, s egy-egy könyvtár és könyvtáros tevékenységének biztos, tévedhetetlen megítélése - különösen kívülálló számára - csaknem lehetetlen. A hivatalos döntéseket rendszerint kívülállók hozzák, olyan szakemberek, akik a könyvtáros jelentései s néhány helyszíni látogatás alapján formálják meg véleményüket. Ezek a vélemények nagyon sokszor igen tanulságosak és hasznosak a könyvtárosnak, de általában csak a felületen megmutatkozó, dokumentumokkal bizonyított, "tárgyiasított" eredményeket látják, s veszik

figyelembe. Pedig semmilyen jelentés, kiadvány, regiszter, statisztika sem tárhatja fel a könyvtár igazi életét, légkörét, s azt a kapcsolatot, amely a könyvtáros és az olvasó között kialakult. A könyvtárt alkotó "szentháromságban" /Ranganathan/, amely a könyvből, a könyvtárosból és az olvasóból áll, minden bizonnyal az olvasó a legfontosabb személy, hiszen a könyvtár érte van, s ha nincs megelégedve valamivel, akkor hiábavalóak a könyvtár sikeres munkáját bizonyító legszebb tárgyi dokumentumok is. Az olvasót tehát semmiképpen sem szabad kihagyni az értékelésből, sőt az óvé kell, hogy legyen a döntő szó.

Ez a néhány szempont is jelzi már, hogy a könyvtáros nem bízhatja magát egészen a hivatalos, kívülálló szakemberek értékelésére. /Kíváncsian várjuk egyébként, hogy az OMK és a szakminisztériumok miként fogják kidolgozni a munkaversenyek alapjául szolgáló szempontokat. Ezekről a szempontokról vitát kellene indítani a MKT-ban, hogy mindenki elmondhassa véleményét./ Az olvasón kívül a könyvtári munka megítéléséhez, értékeléséhez maga a könyvtáros járulhat hozzá a legnagyobb mértékben. Erről: tehát a könyvtárosi munka önvizsgálatáról, önértékeléséről lesz szó az alábbiakban. Az önvizsgálat, önértékelés egyik alapja a szilárd etikai magatartás, a másik pedig az, hogy a könyvtáros valóban könyvtáros legyen. Az etikai magatartásról röviden ennyit: a könyvtáros legyen nyílt, becsületes és őszinte; ne tegyen engedményeket látszat-eredményeknek, ne áltassa önmagát soha; a könyvtárban mutatkozó hiányosságokért mindig önmagát tegye felelőssé, ne kerüljön meg, ne háritson el nehéz, megoldhatatlannak látszó feladatokat, önmagát-adottságai szerint a legmagasabb mértékkel mérje, s ne restelje megvallani, ha ezen a mértéken alul marad, s ne legyen nyugta, amíg el nem éri. Ilyen érzék talán már alkalmas az önvizsgálat megkezdésére és gyakorlására.- S mit jelent az, hogy a könyvtáros legyen könyvtáros? Azt, hogy legyen könyvtárosi képzettsége vagy gyakorlata, s hogy valóban könyvtáros akarjon lenni, tehát ez legyen a hivatása. Nemes munka-erkölcs, mesterségbeli tudás, szenvedélyes hivatás-tudat: ha ez a három tényező megvan, akkor a könyvtáros egészen bizonyosan sikerrel végezheti el munkájának naponkénti önvizsgálatát.

Mi mindenre terjedjen ki a naponkénti önvizsgálat? Erre vonatkozóan nagyon érdekes közlemény jelent meg a Special Libraries c. folyóirat egyik múltévi számában^{/1/}. A cikk

^{/1/} Lewton, L. C.: On the outside looking in = Special Libraries 47 /1956/, p. 79.

szerzője nyolc kérdést közöl, amelyek igen alkalmasak arra, hogy felelve rájuk mindennap minősítsük önmagunkat. A nyolc kérdés mindegyike a könyvtárosi munka illetve magatartás egy-egy nézőpontját jelöli meg, a következőképpen.

1. A könyvtáros mint adminisztrátor:

"Segítem-e munkatársaimat, kellőképpen megismertetem-e velük a könyvtárosi munkafolyamatokat, megosztom-e velük mindazt, amit szakmai és műszaki téren, valamint a vállalat munkájáról tudok, hogy ezáltal jó kollektív szellem alakuljon ki a könyvtárban?"

2. A könyvtáros mint jó gazda:

Tisztaság és rend van-e a könyvtárban, vagy porfelhő száll, amikor valaki könyvet vesz le a polcról?"

3. A könyvtáros mint nevelő:

Hozzásegített-e mai munkám valakit ismeret-kincsének gyarapításához?"

4. A könyvtáros mint a kutatást előmozdító katalizátor:

Átsegítettem-e a holtponton valamely megrekedt kutatási problémát vagy kísérletet, azzal, hogy megtaláltam a megfelelő szakirodalmi adatot, vagy azzal, hogy másik módszerre, illetve a probléma megközelítésének új lehetőségére hívtam fel a figyelmet?"

5. A könyvtáros mint tudós:

Van-e valamilyen tudományos szenvedélyem vagy egyéni érdeklődési és kutatási köröm, amellyel elmélyülten foglalkozom, s amelynek legújabb fejleményeit ismerem, úgy hogy szakembernek mondhatom magam?"

6. A könyvtáros mint vezető:

Ösztönözöm-e munkatársaimat arra, hogy egyre nagyobb érdeklődéssel és lelkesedéssel forduljanak a könyvtárosi hivatás felé s munkájukat mind tökéletesebben végezzék?"

7. A könyvtáros mint demokrata:

Ugyanazzal a készséggel végzek-e irodalomkutatást a laboratóriumi aszisztensnek, mint az intézet igazgatójának?"

8. A könyvtáros mint hivatásának élő dolgozó:

Hozzá tartozom-e hivatásom egyesületeihez, látogatom-e összejöveteleiket, részt veszek-e tettekkel is programjainak megvalósításában?"

Ezek a kérdések igen sokoldaluan jellemzik a könyvtáros s különösképpen az üzemi, illetve kutatóintézeti könyvtáros munkájának különféle szempontjait és követelményeit. A kérdéseket persze lehetne módosítani, szaporítani. De nem az a

fontos, hogy hány kérdésre felelünk. Sokkal inkább az, hogy a kérdéseket jól válasszuk meg, s olyan kérdéseket tegyünk fel magunknak, amelyekre a legnehezebben tudunk válaszolni. Tehát a "gyenge pontjainkra" tapintsunk rá, a megoldatlanul vajudó problémákat vegyük elő újra- meg újra. A munkaversenyek végső célja a könyvtári munka általános színvonalának emelése; az önvizsgálat célja a könyvtáros egyéni színvonalának állandó emelése. Ezért ne az eredményeket emeljük ki, hanem a hibákat vizsgáljuk meg részletesen és alaposan.

Az önvizsgálatra vonatkozóan kész recepteket adni nem lehet, célja éppen az, hogy a könyvtárosi munkának egyrészt olyan értékeit, lehetőségeit, másrészt olyan hiányosságait és mulasztásait hozza felszínre, amelyeket másképpen nem is lehet.

A munkaversenyek során az egyes könyvtáraknak inkább az általános jellegzetességei tárulnak fel, az önvizsgálatban viszont a könyvtárnak egészen sajátos, a kívülállók számára rejtve maradó jellemvonásai. A rejtve maradás azt jelenti, hogy vannak olyan lehetőségek, amelyeket senki nem vesz észre, de a könyvtáros tud róluk s rajta mulik, hogy él-e velük. Az önvizsgálat egyik legfontosabb célja éppen az, hogy feltárja és kiaknázza a könyvtárban és a könyvtárosban rejlő összes lehetőségeket. A könyvtáron kívülálló szemlélő a könyvtáros munkájából leginkább csak azt veszi észre, amit megtett, de nehezen tudja megítélni: mi az, amit még megtehetett volna. Az önvizsgálat hozzásegít ahhoz, hogy egyre kevesebb legyen az elmulasztott cselekedet, a halogató, a bátortalanság, a megtorpanás; segít abban, hogy ne csak rutín-munkát végezzünk, ne csak ismételjük önmagunkat, hanem mindennap előbbre és feljebb lépjünk. S végül segít abban, hogy megadja munkánk etikai biztonságát és határozottságát s abban is, hogy munkánk végső célját: az olvasó szolgálatát mind tökéletesebben végezzük.

Dr. Györe Pál

- x - x - x -